

9. Кубицька Н. Гончарські осередки Кульчина та Рокити кінця XIX–XX століть. (Історія, типологія, художні особливості): дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.06 / Львівська національна академія мистецтв. – Львів, 2006. 184 с. + 162 с. дод.: рис. Дві кн. одиниці.
10. Лашук Ю. Народне мистецтво Українського Полісся. Львів: Каменяр, 1992. – 134 с.
11. Мотиль Р. Гончарний посуд Волині – порівняльний аспект // Минуле і сучасне Волині і Полісся: роде наш красний: Вип. 24. Матеріали Третьої обл. наук.-етнограф. конф., 14-15 черв. 2007 р., м. Луцьк. Луцьк, 2007. – С. 226–228.
12. Назарчук М. Художнє ткацтво Волинського Полісся XIX – першої третини XX століть. Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. – Луцьк, 2016. – 240 с.
13. Никорак О. Українська народна тканина XIX-XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. – Львів: Афіша, 2004. Ч. I. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). – 584 с.: іл.
14. Писанки другої половини XX – початку XXI століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею: каталог. Луцьк: Терези, 2014. – 80 с.: іл. / Серія «Колекції Волинського краєзнавчого музею». Вип. 11.
15. Пономар Л. Г. Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX ст.: іст.-етнограф. атлас: словник. – Київ: Бізнесполіграф 2015. – 267 с.
16. Стельмашук Г. Давнє вбрання на Волині: Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. Монографія Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 280 с.
17. Традиційні жіночі сорочки Волині та Західного Полісся кінця XIX–XX століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею. Каталог. Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 87 с.: іл. / Серія «Колекції Волинського краєзнавчого музею». Вип. 5.
18. Чайковська Л. Народний одяг волинян другої половини XIX – початку XX століття. Київ: ПП «Р. К. Майсер-принт», друкарня «Huss», 2012. – 152 с.: іл.

Талько О.Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет*

ДУХОВНА МІСІЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

За роки незалежності українська мова переживає не кращі часи. Потік жаргонізмів, брутальної лайки, нецензурних виразів, брудних і грубих слів стає звичним явищем не тільки на рівні мовленнєвої комунікації, – ненормативна лексика здійснила свій прорив у ЗМІ та художню літературу і мистецтво.

Вживання обценної лексики в мистецтві викликає суперечливе ставлення як серед діячів культури, так і серед реципієнтів мистецтва.

Прихильники матірщини в мистецтві посилаються нібито на чисто художнє міркування, на те, що заборона, табу на нецензурну лексику обмежує свободу художника, суперечить правді життя, звужує виражальні можливості слова.

Їх опоненти вважають це явище неприпустимим, стверджуючи слушну думку про те, що в абсолютній більшості випадків вживання табуваної лексики в художній літературі і мистецтві є свідченням зухвалої нахабства, що приховує авторську безпорадність, непрофесійність, моральну

безвідповідальність і демонструє бажання автора в будь-який спосіб повернути до себе увагу цільової аудиторії, кинути виклик суспільству.

Способів висловити експресію в українській мові (як, власне, і в будь-якій розвиненій мові світу) вистачає і без ненормативної лексики. Це переконливо доводять кращі зразки високохудожньої літератури. Людські страждання і біль, війни і соціальні злочини, звірячі вчинки нелюдів і безмежний цинізм тоталітарних і псевдодемократичних устроїв з усією геніальною прозорливістю зображували Максим Горький і Ф. Достоєвський, Т. Шевченко і Леся Українка, А. Платонов і М. Шолохов, О. Солженіцин і В. Шаламов, Л. Костенко і В. Шкляр («пустотливі» вірші та епіграми Пушкіна, Лермонтова, Полежаєва, як і окремі жанри народного фольклору, – особлива тема).

Є випадки, коли про неприпустимість і безглуздість використання табуваної лексики красномовно свідчать факти літератури. Наприклад, талановитий російський письменник Венедикт Єрофєєв у передмові до своєї поеми «Москва – Петушки» попередив, що глава «Серп і Молот – Карачарово» містить півтори сторінки найчистішого мату, що у всій цій главі немає жодного цензурного слова, за винятком фрази «І негайно випив». Як визнав автор, цим сумлінним повідомленням він домігся лише того, що всі читачі відразу хапалися за главу «Серп і Молот – Карачарово», навіть не читаючи попередніх розділів. Із цієї причини В. Єрофєєв вирішив у другому виданні викинути з глави «Серп і Молот – Карачарово» всі наявні там матюки. «Так буде краще, – визнав автор, – тому що, по-перше, мене стануть читати підряд, а, по-друге, не буде ображених» [1].

Екстралінгвістичні чинники «патологічної» дійсності призвели до виходу ненормативної лексики за межі окремих субкультур, і матюк перестав бути ознакою приналежності до нижчих, маргінальних верств суспільства, соціолектом, що обумовлений віком, статтю, віросповіданням, професією та освітою. Він став практично повсюдним явищем: його можна почути не тільки в надзвичайних екстраординарних ситуаціях, а й на дитячому майданчику та у школі, у вузах та в престижних офісах, закладах культури та у вищих органах влади. За таких обставин, здається, жорсткого, безумовного бар'єру по відношенню до нецензурної лексики в сучасної людини немає, і, зустрічаючи її на сторінках книг, у музиці, на кіноекрані, у ЗМІ вона, як правило, не відчуває особливого культурного шоку.

Творче художнє слово – це символ певного часу. Ліна Костенко в устами героя роману «Записки українського самашедшого» іронічно, гірко й болісно характеризує вивихи нашого сучасного мистецтва: «Сучасне мистецтво не визнає канонів. Приміром, дриблінг. Що в руки трапило – віхоть, лопатка, дірява бляшанка, кулінарний шприц – квацяй, маж, не кремпуйся. На фіг талант, натхнення, якісь там ідеї. Головне, щоб було стьобно. Шок, скандал, провокація – ось ферменти мистецтва, його елітарний тренд. Все має бути спонтанне й гранично відверте – як фізіологічний акт, як бажання лайнутись або відлити в неположеному місці... Тотальне жлобство свідомо прищеплюється людям, перетворюючи їх на масу. Масі не треба мистецтва, масі не треба культури» [4].

В останні десятиліття активно досліджуються не тільки соціокультурні, екстралінгвістичні, психологічні та педагогічні причин побутування ненормативної лексики. Вченими-біологами, фізиками, психологами, медиками особливо активно вивчається проблема впливу нецензурної лексики на організм людини. Результати цих досліджень переконливо свідчать:

- матюк знижує рівень інтелекту;
- має негативний вплив на оточуючих;
- сприяє виробленню чоловічих гормонів андрогенів, які нейтралізують гормони стресу;
- руйнує біополе людини;
- руйнує свідомість та світосприйняття;
- збіднює мову, збіднює словниковий запас і мислення, веде до деградації людини;
- породжує вседозволеність у вчинках;
- робить психіку байдужою, позбавленою совісті і сорому;
- підвищує агресію, робить людину злою, некерованою;
- зумовлює гормональні розлади;
- призводить до старіння клітин людського організму;
- спотворює структуру ДНК;
- провокує мутації генів.

Чи має моральне право будь-який представник духовної еліти, заперечуючи етичні норми і правила, по суті десуб'єктивізувати особистість, сприяти духовному і фізичному її знищенню?

Будь-які заборони провокують бажання їх порушити, обмежують можливості митця, і справжні шедеври мистецтва, як правило, народжуються всупереч усіляких заборон і обмежень. Головним цензором стає геній митця, його моральний імператив. Американські філософи В.Ракко та А.Баледа у книзі «Імпліцитні теорії творчості» зазначали, що для здійснення художнього процесу людині треба мати 278 характеристик, серед яких уява, інтелект, оригінальність, експресивність, гумор, свій погляд на світ, спостережливність, емоційність, схильність до емпатії тощо. На особливо обдаровану людину покладається й особлива місія. Справжнє мистецтво являє світові титанічну працю душі, несе глибокий гуманний зміст і демонструє бездоганну художню форму.

Список використаних джерел:

1. Ерофеев В. Москва – Петушки / Венедикт Ерофеев. – СПб: Азбука, Азбука-Атикус, 2011. – 416 с. (Вечные книги).
2. Ерофеева Т. И. Социолект в стратификационном исполнении / Т. И. Ерофеева // Русский язык сегодня – И.: Азбуковник, 2000. – С. 87, 88.
3. Китаев-Смык Л. А. Сексуально-вербальная защита и агрессия (матерная речь и матерная ругань) / Л. А. Китаев-Смык // Речевая агрессия в современной культуре. – Челябинск: Изд. ЧГУ. – 2005. – С. 17–21.
4. Костенко, Ліна. Записки українського самашедшого / Ліна Костенко. – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с.
5. Панова Н. Ю. Ненормативна лексика у молодіжному мовленні як відображення психологічних та соціальних конструктів / Н. Ю. Панова // Психологія. Збірник наукових праць. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2005. – Вип. 20. – С. 34–41.

6. Ставицкая Л. Социокультурные аспекты украинской жаргонологии / Л. Ставицкая // Динамизм социальных процессов в постсоветском обществе: Материалы международного семинара. – Луганск: Луганский гос. пед ун-т им. Т. Шевченко, 2000. – 294 с. – С. 174–181.

7. Жельвис В. И. Поле брани. Сквернословие как социальная проблема. М.: Ладомир, 2001. – 350 с.

Тесля І.Г.

студент,

*Полтавський юридичний коледж
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Здавна на теренах української землі точилися різноманітні конфлікти. Звісно, явища такого характеру є негативними, але, з іншої сторони, варто згадати їх величезний позитивний вплив на розвиток української культури. Прикладом є козацтво, що утворилося на території України в кінці XV – на початку XVI століття. Пробудження національного духу дало поштовх для розвитку української культури, адже козаки були не тільки воєнізованим формуванням, вони також дбали про збереження старих і створення нових традицій власного народу. Тобто це такий собі переломний момент в українській культурі.

Переломним моментом розвитку сучасної української культури став 2014 рік. Внаслідок відмови тодішнього Президента України Віктора Януковича від підписання асоціації з ЄС, громадяни України влаштували масові протести. Найбільшого розвитку таке явище набуло в столиці України – Києві. Наступним визначальним моментом стало анексування Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та збройна агресія на території Донбасу.

Такі події викликали масові зміни в різноманітних сферах життя українців, зокрема і культурі. Для більш детального розгляду цього явища слід розмежувати сфери культури і описати зміни, що відбулися в них.

Насамперед слід розглянути зміни в сфері релігії. Ця сфера культури завжди відігравала помітну роль у сфері культури, оскільки більшість населення України є віруючими. Якщо раніше на території України було поширено вплив православної церкви Московського патріархату, то на даний момент громадяни віддають перевагу Київському патріархату. Підтвердженням даного факту є соціологічне дослідження чотирьох компаній – Центр соціологічних та маркетингових досліджень SOCIS, Соціологічна група РЕЙТИНГ, Центр Разумкова та КМІС, проведене в 2015 р. В опитуваннях взяло участь 25000 громадян. За результатами голосування встановлено, що кількість прихильників Московського патріархату переважає лише в 4 областях, з